

Η ζημία από τους δασμούς Τραμπ

Description

Μιράντα Ξαφά*

Οι δασμοί Τράμπ μονοπωλούν τις συζητήσεις για την παγκόσμια οικονομική τάξη και τις προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας στην εαρινή σύνοδο του ΔΝΤ. Οι υπάρχοντες κανόνες αμφισβητούνται, ενώ οι νέοι κανόνες παραμένουν αβέβαιοι. Παρουσιάζοντας τις παγκόσμιες οικονομικές προοπτικές την περασμένη Τρίτη, το ΔΝΤ προέβλεψε ότι ο εμπορικός πόλεμος του Τράμπ αυξάνει σημαντικά τον κίνδυνο ύφεσης στην Αμερική και ωθεί την παγκόσμια οικονομία σε επιβράδυνση.

Το δασμολογικό χάος που ταρακούνησε άγρια τις αγορές ξεκίνησε με την επιβολή «αμοιβαίων» δασμών 10%-34% στους εμπορικούς εταίρους της Αμερικής στις 9Απριλίου, πέρα από τους «καθολικούς» δασμούς 10% που επιβλήθηκαν σε όλους. Προηγουμένως η κυβέρνηση Τραμπ επέβαλε δασμούς 25% στις εισαγωγές χάλυβα και αλουμινίου, και 25% στον Καναδά και στο Μεξικό, από τους οποίους στη συνέχεια εξαιρέθηκαν προϊόντα που καλύπτονται από την εμπορική συμφωνία USMCA μεταξύ των τριών χωρών. Μετά το χάος που προκλήθηκε στις παγκόσμιες αγορές, ο Τραμπ ανέστειλε την ισχύ των 'αμοιβαίων' δασμών για 90 ημέρες, με εξαίρεση τους δασμούς στην Κίνα, η οποία τόλμησε να τους ανταποδώσει. Η διαμάχη κλιμακώθηκε με την επιβολή δασμών 145% στην Κίνα, αλλά στη συνέχεια εξαιρέθηκαν από τους δασμούς τα κινητά τηλέφωνα και άλλες ηλεκτρονικές συσκευές, ενδεχομένως κατόπιν πιέσεων από εταιρείες όπως η Apple που αδυνατούν να παράγουν στην Αμερική με ανταγωνιστικό κόστος, και υπό την απειλή μεγάλων ανατιμήσεων στην αμερικανική αγορά.

Το μήνυμα Τράμπ είναι συγκεκριμένο. Ζητάει 'αμοιβαίες' εμπορικές σχέσεις ('reciprocal' trade), το οποίο παραπέμπει σε διαπραγματεύσεις. Από την άλλη όμως δεν αποδέχεται τις προτάσεις των εμπορικών του εταίρων ακόμη και για μηδενικούς δασμούς στα αμερικανικά προϊόντα, και καλεί τους επιχειρηματίες να επενδύσουν στην Αμερική διαβεβαιώνοντάς τους ότι οι δασμοί δεν πρόκειται να αλλάξουν. Το μόνο βέβαιο είναι ότι θέλει να μειώσει το εμπορικό έλλειμμα, να συλλέξει έσοδα για να χρηματοδοτήσει την επικείμενη μείωση των φορολογικών συντελεστών και να επαναπατρίσει τη βιομηχανική παραγωγή στις Ηνωμένες Πολιτείες. Πώς θα γίνει αυτό σε μια οικονομία με ανεργία μόλις 4%, παραμένει μυστήριο. Εξάλλου οι στόχοι είναι αντικρουόμενοι: Αν επιτύχει τον επαναπατρισμό της βιομηχανίας δεν θα εισπράξει πολλά έσοδα.

Οι 'αμοιβαίοι' δασμοί του προέδρου Τράμπ βασίζονται στη λανθασμένη πεποίθηση ότι τα μεγάλα εμπορικά ελλείμματα της Αμερικής αντικατοπτρίζουν την αποβιομηχάνιση της χώρας με τη μεταφορά της παραγωγής σε χώρες που εφαρμόζουν αθέμιτες εμπορικές πρακτικές. Τροφοδοτούμενο από κακή λογιστική, αυτό το αφήγημα απειλεί τώρα να υπονομεύσει τόσο την αμερικανική ευημερία όσο και τη φιλελεύθερη παγκόσμια τάξη που τη συντηρεί. Ο μαθηματικός τύπος βάσει του οποίου καθορίστηκε το ύψος των δασμών για κάθε χώρα ήταν ο λόγος του διμερούς ελλείμματος προς τις εξαγωγές της χώρας προς την Αμερική διά του δύο. Αν η Αμερική έχει διμερές έλλειμμα 400 και εισάγει 1.000 από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ο δασμός θα είναι $(400/1.000)/2 = 20\%$. Αυτή η προσέγγιση βασίζεται στην ιδέα ότι το εμπορικό έλλειμμα που έχει η Αμερική με κάθε χώρα είναι το άθροισμα όλων των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών και της 'εξαπάτησης' ('cheating') που έχει κάνει αυτή η χώρα (κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας, κρατικές επιδοτήσεις κ.ά.).

Υπό την πίεση του χρόνου, το επιτελείο Τραμπ κατέληξε σε μια προσέγγιση που είναι συνεπής με τους στόχους πολιτικής τους, δηλαδή να 'τιμωρήσουμε όσους μας εξαπατούσαν'. Αυτή η προσέγγιση δεν βασίζεται σε κάποια οικονομική λογική.

1. Τα διμερή ελλείμματα βασίζονται στο συγκριτικό πλεονέκτημα κάθε χώρας και δεν συνεπάγονται κάποιου είδους εκμετάλλευση. Ο νομπελίστας οικονομολόγος Ρόμπερτ Σόλοου το ξεκαθάρισε λέγοντας: 'Έχω χρόνιο έλλειμμα με τον κουρέα μου, εγώ τον πληρώνω κάθε μήνα, αλλά αυτός δεν αγοράζει τίποτε από εμένα'.
2. Οι στατιστικές για τις εμπορικές συναλλαγές καταγράφουν τη συνολική αξία κάθε προϊόντος, όχι την προστιθέμενη αξία. Η πλήρης αξία ενός iPhone που συναρμολογείται στην Κίνα καταγράφεται ως εισαγωγή από την Κίνα, παρόλο που ο σχεδιασμός, το λογισμικό, το project management και άλλα στοιχεία της παραγωγής του υποστηρίζονται από υψηλόμισθες θέσεις εργασίας στην Αμερική, ενώ πολλά εξαρτήματα κατασκευάζονται σε τρίτες χώρες (π.χ. οθόνες στη Ν. Κορέα). Αυτό το πρόβλημα με τις διμερείς στατιστικές εμπορίου δεν ισχύει για το συνολικό έλλειμμα, καθώς όλα πρέπει να προέρχονται από κάπου, οπότε οι υπερεκτιμήσεις και οι υποεκτιμήσεις ακυρώνουν η μία την άλλη.
3. Το εμπορικό έλλειμμα θεωρείται υπεύθυνο για την καταστροφή θέσεων εργασίας στη μεταποίηση. Αλλά το ποσοστό των εργαζομένων στη μεταποίηση μειώνεται σε όλες τις προηγμένες οικονομίες τις τελευταίες δεκαετίες, ακόμη και σε οικονομίες με χρόνια εμπορικά πλεονάσματα, όπως η Κίνα και η Γερμανία, λόγω αυτοματοποίησης.
4. Οι δασμοί σε 'στρατηγικούς' τομείς, όπως ο χάλυβας και το αλουμίνιο, πλήττουν τις εγχώριες βιομηχανίες που χρησιμοποιούν αυτά τα μέταλλα ως πρώτη ύλη (αυτοκινητοβιομηχανία, κατασκευές). Στην Αμερική η απασχόληση στους κλάδους που πλήττονται ξεπερνά κατά πολύ την απασχόληση στους κλάδους του χάλυβα και του αλουμινίου.

Οι υψηλοί δασμοί μπορεί να γίνουν μπούμερανγκ. Οι δασμοί 25% στις εισαγωγές χάλυβα και αλουμινίου, που είχαν στόχο την προστασία της εγχώριας παραγωγής, φέρνουν το αντίθετο αποτέλεσμα, καθώς η αύξηση των τιμών μειώνει τη ζήτηση από τις αυτοκινητοβιομηχανίες. Οι αμερικανικές αυτοκινητοβιομηχανίες πλήττονται επίσης και από τους δασμούς 25% στα εξαρτήματα από το Μεξικό που ενσωματώνουν φθηνή εργασία. Το αποτέλεσμα είναι απολύσεις εκατοντάδων εργατών από τις επιχειρήσεις αυτών των κλάδων, με μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες παραγωγής χάλυβα, τη Cleveland-Cliffs, να απολύει 1.200 εργαζομένους. Σίγουρα κανείς δεν έχει πρόθεση να επενδύσει στην Αμερική με την αβεβαιότητα που επικρατεί.

Κανείς δεν ξέρει πού θα καταλήξει αυτός ο εμπορικός πόλεμος. Υπάρχουν τρεις παράγοντες ικανοί να κάνουν τον Τραμπ να υποχωρήσει: Πρώτον, οι αγορές, ιδιαίτερα η αγορά ομολόγων όπου οι μαζικές πωλήσεις αυξάνουν τις αποδόσεις και το κόστος δανεισμού του Δημοσίου. Δεύτερον, οι Ρεπουμπλικάνοι στο Κογκρέσο, που ελπίζουν να επανεκλεγούν στις ενδιάμεσες εκλογές του 2026, ενώ το 84% των ψηφοφόρων είναι υπέρ του ελεύθερου εμπορίου που ρίχνει τις τιμές. Τρίτον, το Ανώτατο Δικαστήριο, που θα επιδικάσει την αγωγή που κατέθεσε ο κυβερνήτης της Καλιφόρνιας εναντίον της δασμολογικής πολιτικής της κυβέρνησης. Η απλή λογική οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η αγωγή έχει πιθανότητα επιτυχίας: Για να αποφύγει να υποβάλει τους δασμούς σε έγκριση από το Κογκρέσο, ο Τραμπ επικαλέστηκε τον νόμο International Emergency Economic Powers Act (IEEPA), που δίνει στον πρόεδρο ενισχυμένες αρμοδιότητες σε περίπτωση έκτακτης εξωτερικής απειλής για την εθνική ασφάλεια ή την οικονομία. Η εξαίρεση κινητών τηλεφώνων και άλλων ηλεκτρονικών συσκευών από τους δασμούς που επέβαλε στην Κίνα γεννούν ερωτήματα για το κατά πόσον η επίκληση του IEEPA αποτελεί κατάχρηση εξουσίας. Δηλαδή, τα πουκάμισα που εισάγει η Αμερική από την Κίνα συνιστούν απειλή για την εθνική ασφάλεια ή την οικονομία, αλλά οι ηλεκτρονικές συσκευές όχι;

Ο Τράμπ χαρακτηρίζεται 'συναλλακτικός' ηγέτης. Κάνει συμφωνίες που ίσως παράγουν βραχυπρόθεσμα οφέλη, χωρίς να λαμβάνει υπόψη μακροπρόθεσμους στόχους που σχετίζονται με την αξιοπιστία, τον σεβασμό των εμπορικών εταίρων ή το κράτος δικαίου. Οι δασμοί και ο τρόπος που επιβλήθηκαν δυναμιτίζουν την παγκόσμια πρωτοκαθεδρία της Αμερικής και του δολαρίου. Η ζημία για την Αμερική από τους δασμούς Τράμπ θα είναι πολύ μεγαλύτερη από τις απώλειες στις αγορές και στο δολάριο που καταγράφηκαν μέχρι τώρα. Θα εξειδικεύσω σε επόμενο άρθρο.

**Μιράντα Ξαφά, Μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Κέντρου Φιλελεύθερων Μελετών (ΚΕΦΙΜ).*